

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2011-06-30	SIDOR	1 (5)
	MOTIV	VÅRD- OCH OMSORGSTJÄNSTER			

# MOTIV TILL KRITERIERNA FÖR VÅRD- OCH OMSORGSTJÄNSTER

## SÅ HÄR ANVÄNDER DU MOTIVDOKUMENTET

Motivdokumentet är tänkt att ge de miljömässiga motiven till varför varje enskilt krav bör ställas. Dokumentet bör läsas tillsammans med kriteriedokumentet. För tips om vad du bör tänka på när du ställer krav på vård- och omsorgstjänster finns också ett tillämpningsdokument.

### A. OBLIGATORISKA KRAV PÅ LEVERANTÖREN

Kriteriedokumentet innehåller inga obligatoriska krav på leverantören.

### B. OBLIGATORISKA KRAV PÅ TJÄNSTEN

Kriteriedokumentet innehåller inga obligatoriska krav på tjänsten.

### C. TILLDELNINGSKRITERIER

Kriteriedokumentet innehåller inga tilldelningskriterier.

### D. SÄRSKILDA KONTRAKTSVILLKOR

#### D.1. KONTAKTPERSON I MILJÖFRÅGOR

En namngiven kontaktperson som är insatt i företagets miljöfrågor är en förutsättning för att kommunikation om och uppföljning av kontraktsvillkoren ska fungera.

#### D.2. SYSTEMATISKT MILJÖARBETE

Rutiner för systematiskt miljöarbete är väsentliga för att tjänsten på ett strukturerat och välorganiserat sätt kan utföras så att miljöhänsynen kan tillgodoses under hela uppdraget.

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2011-06-30	SIDOR	2 (5)
	MOTIV	VÅRD- OCH OMSORGSTJÄNSTER			

### D.3. UTBILDNING AV MEDARBETARE

Rutiner för utbildning av medarbetare i miljöfrågor säkerställer att all personal och eventuell inhyrd personal kontinuerligt får nödvändig miljöutbildning för att klara uppdraget och kan bidra till att miljöpåverkan från uppdraget minskar.

### D.4. RUTINER FÖR HANTERING AV AVFALL I DEN EGNA VERKSAMHETEN

I 2 kap. 5 § i de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken (SFS 1998:808) står att *"Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd skall hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning."* Konventionellt avfall, exempelvis förpackningar av papper, plast och metall, uppstår i alla verksamheter. Att ha rutiner för källsortering av avfall underlättar för medarbetarna att hantera avfallet korrekt och bidrar till att mer avfall kan sorteras ut och materialåtervinnas, i enlighet med hänsynsreglerna.

I 21 § i avfallsförordningen (SFS 2001:1063) står att *"Olika slag av farligt avfall får inte blandas med varandra. Farligt avfall får inte heller blandas med andra slag av avfall eller andra ämnen eller material."* I de flesta vårdverksamheter uppstår det farligt avfall såsom smittförande/stickande skärande avfall, läkemedelsrester, kemikalierester, batterier, småelektronik etc. Genom att ha rutiner för hur det farliga avfallet ska hanteras undviks sammanblandning av olika typer av farligt avfall och det underlättar för medarbetarna att hantera avfallet korrekt i den egna verksamheten.

### D.5. RUTINER FÖR HANTERING AV AVFALL HOS BRUKAREN PATIENTEN

Vid hemsjukvård och hemtjänst utför leverantören en verksamhet hemma hos brukaren/patienten och det uppstår sannolikt både konventionellt avfall och farligt avfall. I 2 kap. 5 § i de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken (SFS 1998:808), som även gäller för privatpersoner, står att *"Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd skall hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning."* Dessutom står det i 21 § i avfallsförordningen (SFS 2001:1063) att *"Olika slag av farligt avfall får inte blandas med varandra. Farligt avfall får inte heller blandas med andra slag av avfall eller andra ämnen eller material."* Att ha rutiner som tydliggör förutsättningarna till källsortering av det konventionella avfallet hos brukarna/patienterna underlättar för medarbetarna att källsortera där så är möjligt och resulterar i att mer avfall kan materialåtervinnas. Det är också viktigt att medarbetaren vet hur den ska hantera det farliga avfall, exempelvis smittförande/stickande skärande avfall, läkemedelsrester etc. som kan uppstå vid utförandet av tjänsten. Rutiner är en förutsättning för detta.

### D.6. MILJÖPOLICY, MILJÖPROGRAM ELLER RIKTLINJER FÖR MILJÖARBETE

I dag har de allra flesta av landstingen och många av kommunerna miljöprogram, miljöpolicys eller riktlinjer för miljöarbetet. Till grund för dessa ligger ofta en miljöutredning där de betydande miljöaspekterna har identifierats. Det är rimligt att anta att miljöaspekterna är desamma oavsett om vård- eller omsorgstjänsten utförs i offentlig eller privat regi och för att minska den negativa miljöpåverkan från tjänsten bör den upphandlande organisationen ställa krav på följsamhet till miljöprogrammet, miljöpolicyn

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2011-06-30	SIDOR	3 (5)
	MOTIV	VÅRD- OCH OMSORGSTJÄNSTER			

eller riktlinjerna för miljöarbetet. Detta krav är särskilt motiverat vid upphandling enligt LOV då den upphandlande organisationen måste ställa samma krav på den upphandlade vården/omsorgen som den ställer på den egenregiproducerade vården/omsorgen.

## D.7. MILJÖKRAV VID INKÖP

Många av dagens miljöproblem är komplicerade och en stor del av dem kan härledas till våra konsumtionsmönster. Varje organisation och individ påverkar indirekt miljön genom konsumtion av varor och tjänster, därför är det viktigt att göra medvetna inköp. Stor köpkraft påverkar efterfrågan och produktutbud och miljöanpassade inköp kan driva fram ny miljöteknik och också bidra till ”tekniksprång”. Miljökrav ökar den generella attityden gentemot miljöanpassning och stärker och legitimerar det kollektiva medvetandet kring miljöarbete. Miljökrav vid inköp kan också ge ekonomiska vinster, särskilt vid inköp av energiförbrukande produkter.

Internationellt sett har det länge funnits ett stort intresse för miljökrav vid offentlig upphandling. Organisationer som FN och OECD har liksom EU sett miljöanpassad upphandling som ett högt prioriterat styrmedel. Då mer och mer av den offentligt finansierade vården och omsorgen bedrivs i privat regi är det viktigt att miljökraven vid inköp inte glöms bort. Detta motiverar kravet om att ställa miljökrav vid inköp.

Vilken ambitionsnivå kraven ska ligga på (bas, avancerad eller spjutspets) avgörs av den upphandlande organisationens egen ambitionsnivå vad gäller de egna inköpen. Ställer den upphandlande organisationen krav på spjutspetsnivå vid de egna inköpen är det motiverat att ställa samma krav på leverantören.

## D.8. ELEKTRICITET FRÅN FÖRNYBARA KÄLLOR

I detta kontraktstvillkor är kravet att elektriciteten ska vara från förnybara energikällor, enligt målsättningar för ett hållbart samhälle enligt EU. Främjande av el producerad från förnybara energikällor är en viktig prioritering för gemenskapen<sup>1</sup>.

Att köpa el från förnybara energikällor kan bidra till stimulering av utbyggnaden av miljöanpassad elproduktion och förhindring av att ny elenergi baseras på icke hållbara energislag.

En förnybar energimix kommer att underlätta uppfyllande av flera av de nationella miljö kvalitetsmålen, inte bara miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*<sup>2</sup>. Andra miljöproblem, såsom försurning, övergödning och radioaktiva risker kan således minskas med mer förnybara energikällor.

Förnybara energikällor har låg miljöpåverkan och bidrar väsentligt mindre till klimateffekten än exempelvis kol och olja. Att köpa el från förnybara energikällor bidrar därmed till minskade utsläpp av växthusgaser och möjlighet att minska klimatförändringarna och dess oönskade effekter.

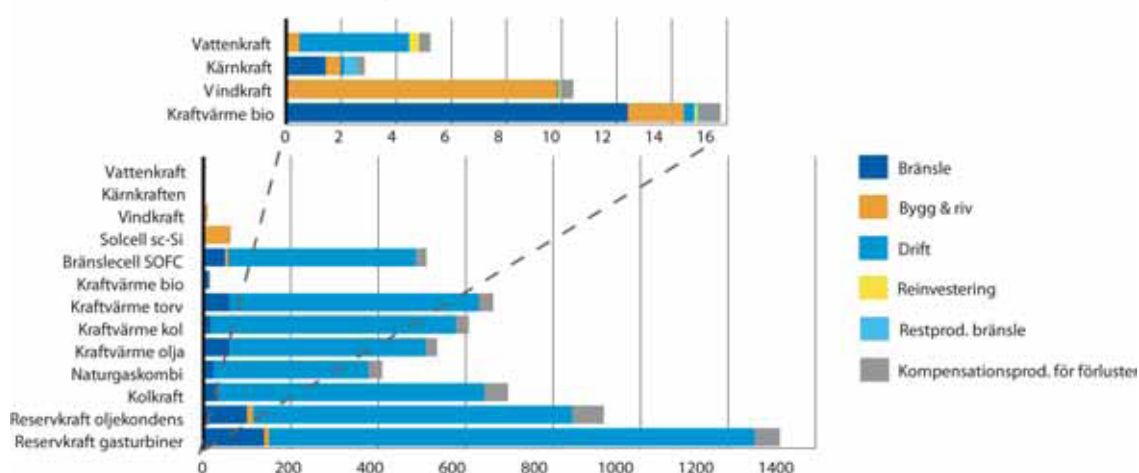
<sup>1</sup> Såsom beskrivs i vitboken om förnybara energikällor av skäl som hänför sig till att trygga energiförsörjningen och diversifiera energitillförseln, skydda miljön och främja den sociala och ekonomiska sammanhållningen  
<sup>2</sup> Långsiktiga miljömål med systemlösningar för el och värme; Slutrapport från SAME- projektet, Svensk Energi och Naturvårdsverket.

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2011-06-30	SIDOR	4 (5)
	MOTIV	VÅRD- OCH OMSORGSTJÄNSTER			

För Sverige kommer klimatförändringarna att föra med sig flera oönskade effekter. Riskerna för extrema väderhändelser, översvämning, ras, skred och erosion kommer att öka på många håll i landet. Skadekostnaderna kan bli mycket stora. Skörde- och skogsskador av olika slag ökar. Stormfällning av skog, med konsekvenser för hela samhället, kommer att öka. Oönskad anpassning måste undvikas, som ökad bekämpningsmedelsanvändning och införandet av trädslag som missgynnar biologisk mångfald. Den svenska naturen kommer att förändras. I Östersjön kan ekosystemen förändras drastiskt. Fjällen förbuskas till stor del. Det varmare klimatet kommer också att föra med sig hälsorisker, bland annat ökad smittspridning till både människor och djur.

Fossila bränslen ger upphov upp till 60 gånger mer koldioxidutsläpp jämfört med förnybara energikällors koldioxidutsläpp, se nedan bild.

Utsläpp av fossilt CO<sub>2</sub>, g/kWh levererad el till hushållskund



**Bild 1.** Utsläpp av fossilt koldioxid i ett livscykelperspektiv (g/KWh), källa: Vattenfall AB, Livscykelanalys – Vattenfalls el i Sverige.

Vid upphandling av elektricitet i Sverige är tillgången på förnybara energikällor mycket god, varför kravet innebär att 100 % av elleveransen ska komma från förnybara energikällor.

År 2006 bestod den svenska elproduktionen av ca 51 % förnybart<sup>3</sup>.

Den nordiska elproduktionen består av ca 57 % förnybara energikällor (år 2006)<sup>1</sup>.

## D.9. SPARSAM KÖRNING

Att förarna kan köra miljöanpassat är en viktig del i miljöarbetet att minska utsläppen från transporterna. Erfarenheter från utvärderingar gjorda av Vägverket är att förare som genomgått en utbildning i sparsam körning kan sänka bränsleförbrukningen upp till 10-30 procent<sup>4</sup>.

<sup>3</sup> Information från Energimyndigheten.

<sup>4</sup> [www.vv.se/Trafiken/Skylltonden/Projekt/Slutforda-projekt/Ovrigt/Handledning-for-miljo-sakerhetskrav-vid-offentliga-upphandlingar/](http://www.vv.se/Trafiken/Skylltonden/Projekt/Slutforda-projekt/Ovrigt/Handledning-for-miljo-sakerhetskrav-vid-offentliga-upphandlingar/)

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2011-06-30	SIDOR	5 (5)
	MOTIV	VÅRD- OCH OMSORGSTJÄNSTER			

Basnivån i kriteriedokumentet ställer därmed krav på att förarna ska ha utbildning i sparsam körning. Dessvärre klingar denna effekt ofta av när förare återgår till tidigare körvanor. För att motverka denna tendens ställs ett krav på avancerad nivå att leverantören kan visa på rutiner och åtgärder som gör att de positiva effekterna från utbildning i sparsam körning kvarstår över tiden.

#### D.10. NYANSKAFFNING AV PERSONBIL

Vägtransporterna, både person- och godstransporter, står för över 90 % av koldioxidutsläppen från transportsektorn som 2008 var knappt 21 miljoner ton koldioxid. Vägtrafiken förknippas också med andra miljöproblem som försurning, marknära ozon, partiklar och buller. Samtidigt pågår en snabb utveckling mot mer miljöanpassade fordon där fokus främst riktas mot minskad bränsleförbrukning, lägre koldioxidförbrukning och renare avgaser. Kravet syftar till att minska utsläppen av koldioxid genom att vid nyinköp styra mot bilar som kan drivas på förnybara drivmedel alternativt är energieffektiva.

#### D.11. RESEFRIA MÖTEN

Genom att ställa krav på att leverantören ska ha tillgång till resefria möten, såsom telefonmöten och videokonferenser, ökar möjligheten att "mötas" utan att det behöver ske fysiskt. Leverantören uppmuntras till att minska på det "onödiga" resandet och bidrar samtidigt till att uppfylla Sveriges miljö kvalitetsmål *Begränsad klimatpåverkan*.

#### D.12. VIDEO/TELEFONTOLK

Genom att ställa krav på att tillgång till video- och telefontolkutrustning ska finnas ökar möjligheten att förmedla tolktjänster utan att det behöver ske via fysiska möten och det "onödiga" resandet kan minskas. Detta bidrar till att uppfylla Sveriges miljö kvalitetsmål *Begränsad klimatpåverkan*.

#### D.13. FÖRSKRIVNING AV LÄKEMEDEL

Läkemedels Industri Föreningen (LIF) tog år 2004 initiativet till miljöklassificering av läkemedel och modellen arbetades fram tillsammans med Apoteket, Läkemedelsverket, Stockholms läns landsting samt Sveriges Kommuner och Landsting. Målet är att det ska finnas ett avsnitt om miljöpåverkan för alla aktiva ämnen på Fass.se år 2011. På Fass.se kan man hitta miljöinformation för väldigt många läkemedels aktiva ämnen. Där kan man bland annat läsa om risken för miljön är stor eller liten, men också om läkemedlet har svårt att brytas ner i naturen eller har potential att lagras i vattenlevande organismer. Med miljöfarligheten hos en läkemedelssubstans menas dess inneboende egenskaper såsom giftighet, förmåga att brytas ned i naturen och potential att lagras i fett hos t ex fiskar.

För att miljöinformationen i Fass ska komma till nytta och miljöpåverkan från läkemedelsanvändningen minskas krävs att ett aktivt val görs av varje förskrivare. För de landsting som har vägt in miljöhänsyn vid utformningen av de rekommenderade läkemedelslistorna (REK-listor) är det motiverat att ställa krav på att även de privata leverantörernas förskrivare följer REK-listorna.